Број 220 У Новом Саду, у суботу 10. (23. октобра 1909 Година XLIV

»Застава« излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте сваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

CLXII

Кад министри захвале, бива да и за 24 сата дође нова влада. Но обично састављање нове владе траје 2 до 3 дана. А кад се нова влада порађа ма само 8 дана, већ кажу: — То је тежак порођај.

Код нас се нова влада порађа већ преко 6 месеци. И за то време, разуме се, не ради се у држави ништа. А то је заиста мало много. Нити ко пише друго, нити ко чита друго, до ли како се порађа нова влада. И сви питају: Хоће ли бити мушко? Хоће ли бити женско? Или да неће опет изаћи двојци, коалицијa?;

Понекад бабице, а то су новине, већ вичу: Сад ће! Тек што није! Само се још не може знати, хоће ли то бити Кошут или Андраши, или обоје, или нешто четврто, тек сад ће; тек што није. А кад сутра дан, бабице покуњене. Цела криза оде унатраг, као рак.

Бадава! „Мрвица“ о којој смо читали у читанци, коју гурају мрави, тешка је. И таман је изгурају до виса, омакне им се и срозa се доле, тамо где је била отпочетка, или још већма натраг, но што је била отпочетка. Сад већ говоре, да ће саставити привремену владу, која ће имати програм, да се под њом састави она права влада. То би била као нека порођена влада. То би било нешто сасвим ново. Други мисле, да ће бити још горе. Мисле, да тај порођај на крају неће моћи без кљешта, управо без мало бајонета.

Кад овако тешко иде, ту се већ види, да је Угарска, која порађа владу, веома нездрава. Треба је озбиљно лечити, да при овом или другом порођају не заглави.

* * *

Краљ Ђорђе је још на престолу, а Грци се већ осврћу за новим краљем. Таман као онај, који прима проводаџиницу, док му је жена тек болесна, у постељи. Ти Грци који се осврћу за краљем, хоће једног немачког кнеза. Наравно!

До сад су имали данског кнежевића, Ђорђа, који је дошао за грчког владара још 1863. године. Али су Немци решили, да на балкану морају завладати немачки кнезови. Прво су наместили немачког кнеза у Румунији, затим немачког кнеза у Бугарској, сад је ред на Грчку.

Зато су пустили да Грчка изађе понижена из последњих критских догађаја, да би се гњев грчког народа окренуо против краља и наследника престола. Тако и бист и — сад се већ Грци осврћу за новим краљем и то Немцем.

После остају још једино Србија и Црна Гора, где још не седе Немци на престолу, а желе да заседну . . .

Можете мислити, како ће многи радити на томе, да се и тамо замути. Данас је тако: Где год посејеш покор, тамо изникне — Немац.

Глинске новости.

Епархијска управа плашчанска издала је решење, којим се забрањује свештеним лицима, да буду црквено општинске поверђе или рачуновође. И посве је оправдано то решење, које је опћенито, али се специјално тицало Глине. Данашњи прота глински био је катихета, а уз то и плаћени поверђа. Њему је та одредба одузела поверђство. Послије њега дође за катихету познати поп Ферда Јакшић. Ослањајући се на пријатељство плашчанског двора и проповедајући самосталство, оте Ферда поверђство од сиромашна учитеља, истјера га помоћу црквене самосталством заражене управе усред зиме са петоро дјечице из стана, а он не уђеве у стан, за који се то бож борио, већ себи одреди мјесечну награду од 12 форинти.

Поп Фердо се отсели у Карловац, да тамо жуч из отровних уста на сав поштени свијет просипље, да тамо својим дивним (!) гласом и појањем, што га је присвојио од гласовитог глинског појца Кајгане, забавља и весели карловачку публику, да муцајући и запињући чита шестопсалмије и паримеје, да дјецу не вјежба у појању и да их неприправне шаље апостоле читати и т. д. Тај Фердо оде, а онда тек дође поново ферман из Плашког, да катихета као свештено лице не смије бити поверђа Дође и други замјеник, а послије прави катихета, и прими поверђство, ма да су се општинари томе због оног фермана опирали; прими он поверђство, јер вели да има блиског рода на двору плашчанском, па је сигуран. Сад ваљда док и овај катихета оде у Карловац, изићиће опет ферман из Плашког, те ће се и извршити на каквом катихети, који не буде имао завјетране на двору у Плашком.

Е, па нек и ова новост послужи, да покаже, како би самосталци руковали са оним толико „жуђеним“ — „масним лонцима“!

*

Наша је црквена скупштина вриједна. Она се јако брине за црквено-општинско добро. Она на примјер прегледа општинске, црквене и фондовске рачуне само за двије године унатраг. Рачуне за г. 1907., 1908. па и 1909. још нико видио није, а кад их и види, ја држим, да му се неће милити, да их још једном погледа.

Ето, опет примјера какво би било самосталско баратање са „масним лонцима“, кад би се тог „жуђеног циља довребали“!

*

Читали сте већ, да смо претрпили потрес. Штета није велика у материјалном, али јест доста знаменита у моралном погледу. Тако вам је н пр. др. Пелеш од страха сасвим заборавио за мандат глински; сви коалирци Хрвати изгубили глас, па не могу да гласају (за Пелеша); катихета од страха заборавио на егзорту; црквени поверђа није од страха већ три године рачуна правио, а црквена управа од страха и не пита за њих; српски соко и српско пјевачко и тамбурашко друштво не изиђоше од страха пред свог проту, нити га који његов свештеник дочекао, а они Срби, који су и изишли преда њ, заборавише од страха да понесу бар који барјак српски.

Е—е, велик је и страх и добар, коме га је Господ удијелио!

Послије првог најјачег потреса сретнем једног граничара, који ми викну: Претрес, господине, претрес! И право има тај поштени граничар; код наших самосталаца наступио је прави претрес. Претресају браћа питање јединства народног са Хрватима, а не питају о том ни своје истомишљенике, а камо ли народ српски. Слушао сам овдје у Глини неколико угледнијих самосталаца, који се с огорчењем противе том јединству. У тој тачци, с којом се је Прибисав тако лакоумно набацивати почео, држим, да лежи насигурно почетак свршетка самосталског. Боже, још који претрес!

*

Ова најновија новост не тиче се само Глине, већ и свију нас.

Г. Влада Војновић, равнатељ грађанске школе у Вирју, премјештен је уреда ради на вишу дјевојачку школу у Госпић. И то не би била никаква особита новост, јер био Влада у Вирју или у Госпићу, он остаје оно што је: Србин и школски равнатељ, али (то она србобранска лола у Загребу зна — па ћули уши и ћути!) — али новост је уз рок, због ког је Влада пребачен у Госпић. Вирје је чисто католичко мјесто. Кад су католици чули, да им Влах (потри га свети крижа!) долази за равнатеља, скупише једну повелику депутацију па у Загреб те моли и тражи, да им „прокле тог Влаха“ уклони.

Ето вам, Срби браћо, тиме наши самосталци подржавају слогу и коалицију!

У здрављу прочитали ове новости, док друге не стигну.

Ваш **Јулиус**.

Из Турске.

Цариград, 2. октобра

Између осталих предлога, који ће се изнети пред турски сабор, кад се 1 новембра о. г. буде поново састао у заседање у новом свом дому, у двору Черагану на Босфору (у двору у коме је 30 година робовао збачени султан Мурат V.) биће и законски предлог о служењу резервиста (редифа) у војсци. Замењивање службе са беделом (заменником) није у будуће дозвољено. Редиф мора или сам служити или платати 30 лира у новцу или дати војсци коња од те вредности.

Толико је супротних вести да се тачно не зна, да ли је оружани потхват храброг и одлучног Џавид паше против Арнаута успео или не, али једно стоји, да Арнаути у Пећи поново зидају своје куле, које им је Џавид-паша топовима био порушио и да у Ђаковици и поред свих забрана, и даље сербез носе оружје и пуцају по вароши. Да Арнаути и даље сербез убијају и харају Србе у косовском и битољском вилајету, то нико није порицао. Све је, дакле, по старом.

У Француску је послато о државном трошку 60 младића да изучавају питање о основној настави, а 15 младића послала је држава у Француску да изучавају марвено лекарство, шумарство, коњарство и хемију.

У скадарском вилајету, у Акче-Хисару било је земљотреса.

Отоманска флота бави се осам дана у Солунском заливу.

На железничкој прузи Солун-Скопље срушио се један теретни воз; 20 вагона је издробљено, две локомотиве јако оштећене, два чиновника погинула, а два рањена.

Много се пише у турским листовима о томе, да се упрости турски језик и стилистика. О томе су мишљења врло подељена.

На Криту су Грци за два месеца убили 6 муслимана. Убице нису пронађене. Те вести са Крита јако рђаво утичу на турске политичке кругове.

Немачка, Италија, Француска и Америчке Северне Државе траже од турске владе накнаду за своје поданике, који су оштећени за време пролетошњег покоља Јермена у Адани.

Немачка је такође пристала да се увозна царина у Турској повиси са 4 %.

У Цариграду оснива се нова банка са енглеским, турским и мисирским капиталом, која ће се бавити великим грађевинским и финансијским радовима на истоку. На челу банке стоји Мисирац Ибрахим-паша.

Солунски лист „Фарос“ јавља, да је збачени султан Абдул Хамид покушао побећи из своје виле у Солуну, али га је стража познала, те спречила то бегство (?)

Из Софије јављају, да ће овдашњи бугарски егзарх Јосиф бити постављен за трновског патријарха, а да ће за егзарха

бити изабран митрополит Ак сентије.

Прошлог месеца иселило се 1411 Јермена у Америку. Исе љавају се тамо многи Срби из Турске

Срдан.

Шпанско министарство — пало

Најновији гласови из Мадрида јављају, да је влада Маурова — одступила. То је учинила што је морала. У седници шпанског сабора орили су се усклици републиканаца: Живела слобода! Смрт Маури! И републиканци су захтевали да се донесе у саборницу мртвачки ковчег и свеће. — У целој земљи са задовољством примљена је оставка Маурове владе. Већ је именована друга влада. Држи се, да ће монархија тако спашена бити, што ће нова влада на челу са Моретом земљи дати слободе и напредне идеје. Нови министар председник Морет, који је уједно и министар унутарњих послова, био је вођа опозиције у шпанском сабору. Пад Маурове владе, који је био потпуно у рукама попова и калуђера, изазвао је општу радост, јер и састав нове владе доказује, да је клерикализам претрпео тежак удар. Прва одмазда за Ферерову смрт већ се дакле испунила.

Криза угарске владе.

Нема никаквих значајнијих вести о кризи. Занимљиво је само било у клубу мађарске независне странке. Председник сабора изнео је, да је њему и председницима странке Кошут одмах после крунске седнице изјавио, да је у крунском савету најодлучније заступао становиште своје странке, те странка може потпуно умирена бити. У јавности је продрла била вест, како је министар Апоњи у крунском савету чврсто био уз Кошута, но касније признао, да би се и на основу Андрашијевог предлога могло доћи до расплета. Та вест, да се Апоњи тако држао, побијена је у клубу. Ово је умирило многе узрујане посланике. У клубу независне странке не верују, да ће круна поверити Андрашију састав нове владе.

Арнаутска разбојништва.

У Дебру, Тетову, Гостивару, Поречу господаре данас арнаутске разбојничке чете. И до сада српски живаљ није био заштићен у тим крајевима, но до сада су Арнаути ишли у групама од по 30 њих највише, пљачкали су ноћу и кријући се, а данас Арнаути јуре у хордама од по стотине њих по дану и јавно отимају што год им падне под руку. Од државне власти нема ни сенке.

Арнаути пљачкају на све стране, не зазирући ни од чега. Нема села, које не стрепи од њих и које до сада нису оглобили и опљачкали. Арнаути обично прво ударе глобу на село, па ако село ту глобу не плати, онда су на реду пљачке. Пре неки дан су Арнаути упљачкали у Галичнику хиљаду оваца и 60 говеда. Скоро у исто време су друге две јаке чете Арнаута напали на српско село Селче и отерали око 2 хиљаде оваца, а у Росоки око хиљаду оваца. У поречком српском селу Самокову су Арнаути у по бела дана отерали 3 коња, 10 говеда и 180 оваца.

У самом Дебру, вароши, је право безвлашће. И сама турска власт стрепи од Арнаута и не сме ни да се макне. У Дебру има и мутесариф, батаљон воске и око 30 жандарма и Арнаути се просто титрају с њима. Против Арнаута у Реци послано је 500 војника, али су их Арнаути на „Спољском Мосту“ тако одбили, да војска не сме више покушати, бар не у тако малом броју, да пође на ту страну. У Жерновници пак, средишту реканске казе, неколицина Арнаута је јавно глобила и пљачкала. Ради тога их је власт ухапсила. Али око 500 њихових другова, наоружаних до зуба, нападну на варошицу, дођу право пред учумат, ту разбију затвор и ослободе своје похапшене другове. Тада узму државну благајну с новцима, па пођу кроз улице халачући и крадући све што су спазили, и стоку и ствари. И нико им није смео на пут да стане.

Срби пронашли справу за лећење

Пре кратког времена било је већ у српској, па и страној штампи, да је др. Влада Алексић из Панчева изумео справу за лећење, да њоме чини покушаје и да ће ускоро, кад је потпуно усаврши, изићи с њоме пред ширу јавност. Сада можемо јавити, да је још један Србин изумео справу за лећење: Стеван Бешевић Петров, уредник „Врача Погађача“. Бешевић је на свој изум добио већ и патент, само му не достаје новаца, да ту справу и начини Јамачно ће се наћи имућних људи, који ће Бешевића потпомоћи.

Једно упоређење.

Добро уређивани лист наше браће муслимана „Мусават“ у свом последњем броју, који је сарајевска цензура и опет свег искасапила, пише, како се скоро сви листови сарајевски топло заузели за оне ђаке Хрвате, које је полиција због скидања мађарских застава у Сарајеву осудила на 8 дана затвора и који ће ради тога по свој прилици бити искључени из школе. Истичу, да су те казне према незнатности прекршаја врло строге, то више, што се не може доказати, да су ђаци учинили оно, чиме се оптужују. Нарочито се за ђаке заузео „Хрватски Дневник“ и „Сарајевски Тагблат“. И „Мусават“ је писао о томе, да би тај „прекршај“ требало одбити на ђачки несташлук и непромишљеност и не би требало одмах изрицати најтеже казне. Али уједно упозорује на сличан случај у Мостару, када су због тобожње демонстрације 2. децембра прошле године два гимназиста искључена из школе, а десетак их добио најстрожији затвор од 16 сати. Тада ни један од тих листова, ни „Хрватски Дневник“, ни „Сарајевски Тагблат“ не само да се нису заузели за осуђене ђаке, него су чак јавно одобрили ону строгу казну А знате ли зашто? Што су они ђаци у Мостару били муслимани и православни Срби. Тако је хрватска штампа непристрана.

Несретна обрана.

Данашњи бранитељи ће употребити све могуће да одобровоље суца и пажњу сучеву обрате на окривљеника. Но тако су радили и бранитељи из старијег доба. Главни прокуратор Француске, Dagnesseaux, изрекао је још 1742. године, да је адвокат једино савестан само онда, ако ће употребити најдирљивија средства да изазове жаљење, па и шалу, која ће изазвати неуздржљиву веселост, само да постигне цел, наиме, да суд ослободи окривљеника. Овим се саветом хтео да користи године 1743. лијонски адвокат, Гастон Bibreaux Ствар штићеника му је тако рђаво стојала, да се безусловно могло знати, да ће бити осуђен. Он је, дакле, почео да изговори дирљиву беседу за обрану, а при крају, да би било дирљивије, зграби окривљеникову ћерчицу, која се ту случајно десила и показује суду, молећи благу осуду „већ и за љубав овог плачног детенцета.“ Дете је збиља ударило у очајан плач. То је ридање дирнуло свакога и већ се држало да је утисак постигнут. У очима судаца, који иначе имају строг поглед, појавила се суза, а тако исто и у очима слушалаца. Једино је државни тужилац очувао своју ладнокрвност — Драго дете — питао је добродушним гласом — зашто плачеш тако љуто? На то је девојчица још већма плакала Кад се у угушљивом плачу мало прибрала, рече: — Плачем, јер ме овај чика, који ме држи у рукама, ужасно — штипа. — Дабогме да је беседа бранитељева и детињи плач овим свршило. Велики смеј је запечатио судбину окривљеног.

Време.

Према телеграфском извештају од 9. октобра, може се очекивати благо, на западу на више места киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 9. октобра.

Политичка криза.

Будимпешта. Данас су били код Кошута Барабаш и Шаги и саветовали су се с њиме.

Бан у Будимпешти.

Будимпешта. Бан Раух стигао је овамо и саветовао се са министрима Векерлом и Јосиповићем

Турски гости у Будимпешти.

Будимпешта. У почаст турских гостију влада ће сутра давати ручак. Говориће Кошут.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 20. октобра 1909. год.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 19 к. 70 п. до 19 к. 95 п.

Раж средње каквоће 19 к. 50 п. до 19 к. 60 п.

Јечам за храну 14 к 10 п. до 14 к. 65 пот.

ПРОДАЈЕМ СВОЈУ
КУЋУ
из слободне руке. Кућа је у железничкој улици на најлепшем месту а за сваки промет згодна. Продаје се по повољној цени. Купци нека се обрате на
Луку Станковића
1477 2—3 у Шиду (Срем).

1. Врсте нова бурад
по врло умереној цени се продају. 1269 7 9
Имре Вахтл, бачвар,
Нови Сад, Петефијева ул. бр 8.

Удова Даринка Илић
рођ. Монашевић
дипломирана бабица
пробавивши годину и по дана као бабица и главна дворила у васпиталишту за бабице у Печују настанила се овде у Новом Саду као приватна
БАБИЦА и МАСИРЕРКА
у Ђурчинској улици број 23.
(стан: Лазарева улица број 5.)
те се учтиво препоручује цењеној женској публици. 1472 3 3

СУВЕ РИБЕ
моруна, јесетре, сом, пана, сечен, сом крупан и средњи, шаран крупан и средњи, смуђ, деверика крупна и средња, штука крупна, шарана, бабушка, тарашка, кесега, и све друге имам на стоваришту. Продајем на мало (и на много за трговце) по најјефтинијој цени.
Риба је изванредно лепа.
Цене шаљем на захтевање свакоме
МИТА Ђ ПАЛИЋ
1506 1 20 Панчево
Телефон бр. 214.

потребујем одмах једног
берберског момка
ЗА МОЈУ РАДЊУ.
1512 1—1 Милорад Обрадовић
у Беочину.

Књиговесца,
који је вешт у везивању протокола, уз ознаку плате, потребује
ШТАМПАРИЈА
„Сремских Новина“
1515 1—3 у Вуковару.

ДЕЧКО
из боље куће тражи место
за шегрта
у шпецерајској или мешовитој радњи у ком већем граду у Угарској. 1518 1—3
Упитати у администрацији „Заставе“.

Најбољих штофова
за мушка и дечија одела и иверцирере добија се поред других ствари спадајући у мануфактурну струку, а са ценама строго солидним и умереним у
новоотвореној мануфактурној трговини
РАДЕ ПЕТРОВИЋА 296 25 30
код Парожана
у Новом Саду Кошут Лајош (главна) улица бр. 16.
бивши локал Маркуша шеширџије. Поред гостионе Малдавер
Побринуо сам се за доброг и јефтиног кројача.
На стоваришту имам сав кројачки прибор (Zugehör)

Српска штампарија дра Свотозара Милетића у Новом Саду.